

Jméno a příjmení:

Instrukce

Milí olympionici!

Než se pustíte do řešení samotných úloh, přečtěte si prosím pozorně následující instrukce. Před sebou máte zadání pěti úloh školního kola České lingvistické olympiády. Podepište se do rámečku do pravého horního rohu na této straně zadání. Až dostanete pokyn, smíte začít řešit. Své odpovědi pište prosím čitelně přímo do zadání, poznámky na pomocných papírech nebudou při hodnocení brány v potaz. Za chybná řešení body nestrháváme.

K vypracování řešení použijte psací pomůcky, papír a veškeré své znalosti a schopnosti. Slovníky, taháky, elektronické pomůcky, jakož i skupinová práce a opisování se zapovídají. Úlohy jsou sice založeny na skutečných živých jazycích, avšak na takových, které (pravděpodobně) neznáte. Pokud je vám některý z nich znám, je to vaše výhoda, již netřeba skrývat.

Na řešení školního kola máte vyhrazeno 90 minut. Přejeme vám bystrou mysl a hodně štěstí!

Organizační tým ČLO

David Burda, Vojtěch Diatka, Barbora Dohnalová, Sára Elichová, Eliška Freibergarová, Ema Grofová, Zuzana Gruberová, Haštal Hapka, Vojtěch Janda, Jiří Kozlík, Michal Láznička, Michala Lvová, Tereza Maláčová, Jan Petr, Michaela Svatošová

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

1 Fidžijština

(13 bodů)

Fidžijština je austronéský jazyk, oficiální jazyk Fidži, kde jím hovoří asi 400 000 mluvčích. Níže naleznete seznam přivlastňovacích slovních spojení ve fidžijštině spolu s jejich překlady:

na ulungu	<i>moje hlava</i>
na nona wau	<i>jeho zbraň</i> (kterou vlastní)
na memuni bia	<i>vaše</i> (mn.č.) <i>pivo</i>
na kemudrau itukutuku	<i>váš</i> (duál) <i>příběh</i> (o vás dvou)
na nona motokaa	<i>její auto</i>
na meda ti	<i>náš čaj</i>
na kelemu	<i>tvoje břicho</i>
na nona dio	<i>její ústřice</i> (kterou bude prodávat)
na kengu uvi	<i>moje brambora</i>
na nongu itukutuku	<i>můj příběh</i> (který vyprávím)
na watingu	<i>můj/moje manžel/ka</i>
na kemuni vuaka	<i>vaše</i> (mn.č.) <i>prase</i> (které budete jíst)
na nomu kato	<i>tvůj košík</i>
na tamana	<i>jeho otec</i>
na memudrau dio	<i>vaše</i> (duál) <i>ústřice</i> (kterou budete srkat)
na nodra vuaka	<i>jejich prase</i> (které chovají)
na keda wau	<i>naše zbraň</i> (kterou budeme zasaženi)
na kedra raisi	<i>jejich rýže</i>

Poznámka: Duál je speciální druh množného čísla, který odkazuje na přesně dvě počítané jednotky (jako české „oba“).

Úkol 1: Přeložte následující slovní spojení, znáte-li vždy dané fidžijské slovo.

uto (<i>srdce</i>)	→ (a) <i>moje srdce</i>
yangona (<i>víno</i>)	→ (b) <i>její víno</i> (které pije)
draunikau (<i>čarování</i>)	→ (c) <i>moje čarování</i> (použité na mě/proti mně)
dali (<i>lano</i>)	→ (d) <i>tvoje lano</i> (které vlastníš)
ika (<i>ryba</i>)	→ (e) <i>vaše</i> (duál) <i>ryba</i> (k večeři)
wai (<i>voda</i>)	→ (f) <i>vaše</i> (mn.č.) <i>voda</i>
luve (<i>dítě</i>)	→ (g) <i>její dítě</i>
yangona (<i>víno</i>)	→ (h) <i>jeho víno</i> (vypité na jeho počest)
wanga (<i>kánoe</i>)	→ (i) <i>naše kánoe</i>
yapolo (<i>jablko</i>)	→ (j) <i>jejich jablko</i> (které prodávají)
draunikau (<i>čarování</i>)	→ (k) <i>vaše</i> (duál) <i>čarování</i> (které provádíte)
dali (<i>lano</i>)	→ (l) <i>vaše</i> (mn.č.) <i>lano</i> (které vás zadržuje)
mango (<i>mango</i>)	→ (m) <i>jejich mango</i> (na pití)

Úloha je převzata z *North American Computational Linguistics Open Competition (NACLO) 2018, Round 2*, autorem je Vica Papp.

2 Univerzální sloveso

(18 bodů)

Níže najdete věty v jazyce waama nebo též yoabu, gurském jazyce, kterým mluví přibližně 50 000 lidí v Beninu. Věty jsou zapsány podle pravopisu tohoto jazyka; to, jak se jednotlivé znaky vyslovují, není pro řešení úlohy podstatné. V pravém sloupci se nacházejí české překlady těchto vět v náhodném pořadí.

1. Cando debite kpi, o ñ faa o suka.	A. <i>V lese spadl strom.</i>
2. Tando dori.	B. <i>Před chvílí projelo auto.</i>
3. N pe saaki ti yete.	C. <i>Šel jsem do domu svého přítele.</i>
4. Bika kɔɔsi kɔɔka.	D. <i>Dítě spadlo.</i>
5. Soosada kaate.	E. <i>Marie ztratila peníze, ale našla je.</i>
6. Suka kpi.	F. <i>Pršelo.</i>
7. Ba kaate tiibu band.	G. <i>Moje slepice šla do Yootova domu.</i>
8. N yeentire n daaso.	H. <i>Moje žena zametla náš dům.</i>
9. Bisu yɔkɔɔti.	I. <i>Děti si hrály.</i>
10. Tiibu dori puɔa mii.	J. <i>Candův soused zemřel a on zdědil jeho auto.</i>
11. N taka n daaso yete.	K. <i>Shromáždili se pod stromem.</i>
12. Maari dikitifa pei, o ñ fa piisi.	L. <i>Zranil jsem svého přítele.</i>
13. Suka miiki pɔmpɔmma.	M. <i>Vojáci se shromáždili.</i>
14. Bika dori.	N. <i>Auto se porouchalo.</i>
15. N kɔɔka taka Yooto yete.	O. <i>Dítě prodalo slepici.</i>

Úkol 1: Přiřaďte k větám 1-15 jejich české překlady A-O.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Úkol 2: V následujících čtyřech větách by mluvčí jazyka waama použili stejné sloveso, ačkoli v češtině je překládáme různě. Které sloveso to je?

Moje košile se roztrhala.

Záležitost se vyřešila.

Ztratil svou slávu.

Voda zmrzla.

Úkol 3: Přeložte následující věty do jazyka waama.

(a) *Děti se shromáždily pod domem.*

(b) *Prodal jsem své auto.*

(c) *Její kamarád si hrál v dešti.*

Úkol 4: Přeložte následující věty do češtiny.

(a) Ba kɔɔsi ti kɔɔsu.

(b) N susu kpi.

(c) Maari daaso fa faa.

Úloha je převzata z *North American Computational Linguistics Open Competition (NACLO) 2021, Round 1*, autorem je Aleka Blackwell.

3 Písmo bráhmí**(16 bodů)**

Archeoložka našla ve skále vytesaný nápis z 3. století př. n. l., jež nechal vytvořit velký maurjovský král Ašóka. Prozkoumala prvních pět řádků tohoto Ašókovy ediktu, vypadaly takto:

```

    ॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐॐ ॐॐ ॐॐ ॐ ॐॐॐॐ
    ॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐॐ ॐॐ :ॐॐ ॐॐ ॐॐ
    ॐॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐॐॐॐॐ ॐॐॐॐॐ
    ॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐॐॐॐॐ ॐॐॐॐॐ ॐॐ ॐॐ ॐॐ ॐॐॐॐ
    ॐॐॐॐ ॐॐॐॐ ॐ ॐॐॐॐ ॐॐ :ॐॐॐ ॐॐॐ ॐॐॐ ॐॐ ॐॐ ॐॐ
  
```

Ihned zjistila, že nápis je v prákrtu, starověkém indickém jazyce, a že je zapsán písmem bráhmí. Porovnáním s dalšími nápisy v bráhmí ze stejného období dokázala archeoložka dešifrovat první řádek tohoto ediktu, který zní:

devānāṃpiye piyadasī lājā hevaṃ āhā ye atikaṃtaṃ

Archeoložka nedokázala zcela rozluštit ostatní řádky, ale vytvořila seznam sedmi prákrtských slov, o kterých si myslela, že se v ediktu vyskytují:

etaṃ, pari, nocujane, ca, esame, ichisu, dhammavaḍhiyā

Později se však ukázalo, že jedno z těchto sedmi slov ve skutečnosti v oněch pěti řádcích přítomno není.

Poznámka: Vodorovná čára nad samohláskou značí dlouhou samohlásku. Tečka pod ṭ nebo ḍ značí retroflexní souhlásky (jako v hindském ṭamaṭar či ḍamru). Ty jsou odlišné od t a d bez tečky, které značí souhlásky dentální (jako v hindském tum či desh). Písmeno ṃ značí nosovky. Bráhmí je starověké indické písmo, které vešlo ve známost zejména díky ediktům maurjovského krále Ašóky. Bylo rozluštno v roce 1837 britským archeologem Jamesem Prinsepem.

Úkol 1: Přepište následující slova v písmu bráhmí. Slovo, které se v nápisu nevyskytuje, přeškrtněte.

(a) **etañ**

(e) **esame**

(b) **pari**

(f) **ichisu**

(c) **nocujane**

(g) **dhañmavaḍhiyā**

(d) **ca**

Úkol 2: Přepište následující prákrtská slova způsobem, který je použit výše (podrobnosti k přepisu naleznete v poznámce).

a) ▶४४८८८४४

b) D·४

c) ४४५८४

Úloha je převzata z *Panini Linguistics Olympiad 2014*, autorem je Yash Sinha.

4 Gumatjština

(8 bodů)

Pama-nyunganská jazyková rodina je nejpočetnější jazykovou rodinou v Austrálii. Čítá okolo dvou set jazyků. Postupně se však vytrácí, v současnosti má okolo třiceti tisíc mluvčích. Příkladem vymírajícího jazyka z pama-nyunganské jazykové rodiny je gumatjština, kterou používají domorodci žijící v Severním teritoriu Austrálie.

Níže je pět čísel zapsaných v gumatjštině:

lurrkun rulu ga dambumiriw

wanggang rulu ga wanggang

dambumiriw rulu ga marrma

wanggang rulu ga lurrkun

marrma rulu ga dambumiriw

Úkol 1: Jedná se o čísla 6, 8, 14, 19 a 22, ne však nutně v tomto pořadí. Přiřaďte tato čísla ke gumatjským výrazům.

Úkol 2: Zapište v gumatjštině.

- (a) 1
- (b) 7
- (c) 16
- (d) 24

5 Pukapukština

(15 bodů)

Pukapukština je malajsko-polynéský jazyk z austronéské jazykové rodiny, kterým mluví několik tisíc lidí na Cookových ostrovech. Níže se nachází osmnáct slovních spojení v pukapukštině a české překlady čtyř z nich.

atu muna		muna yanga	
atu tangata		tangata maki	
ayo nei		vāia ki mua	
ki nei	<i>tady</i>	vāia nei	
mea nei		walemaki	
mō mea	<i>kus</i>	walepule	
mō muna		wī ayo	<i>každodenně</i>
mō vāia		wī tangata	
mua		yanga	<i>pracovat</i>

Úkol 1: Zde jsou překlady zbylých čtrnácti výrazů v abecedním pořadí. Přiřaďte je k pukapuškým slovním spojení.

budoucnost, dnes, fronta (např. v obchodě), kostel, nemocnice, pacient, předeek (přední část), chvíle, sloveso, teď, to, věta, všichni, zpráva

Úkol 2: Přeložte následující slova do češtiny. Pokud vás napadne více možných překladů, napište pouze jeden.

- (a) wī
- (b) muna
- (c) wale
- (d) tangata

Úkol 3: Přeložte následující slova do pukapukštiny.

- (a) čas
- (b) čára
- (c) den
- (d) nemoc